

TER VOORBEREIDING

Aan: SCM

Erfgoed en Kunsten

Van

Datum

19 maart 2024

Referentie

44663712

Bijlagen

1. Tussenrapport onderzoek restauratieopgave (niet-woonhuis)rijksmonumenten
2. Kamerbrief Verkenning Financiering Monumentenzorg
3. Motie door de leden Wuite (D66) en Van der Graaf (CU) over de restauratieopgave over groot iconisch erfgoed

Intern OCW afgestemd

EenK, RCE

nota

Nota aanbieding Kamerbrief tussenrapport
restauratieopgave niet-woonhuismonumenten

Aanleiding

Met deze Kamerbrief biedt u het tussenrapport over de restauratieopgave van niet-woonhuismonumenten aan de Kamer aan. Hiermee geeft u invulling aan de motie Wuite en Van der Graaf.

Toelichting

- In 2012 en 2015 hebben Rijk en provincies bestuurlijke afspraken gemaakt over de restauraties van rijksmonumenten die geen woonhuis zijn en over de daarvoor decentraal in te zetten middelen. Voor de actualisatie van deze afspraken bestaat behoefte aan inzicht in de actuele restauratiebehoefte en de daarmee verbonden financiële opgave. Als onderdeel van de Kamerbrief over de verkenning financieringsstelsel monumentenzorg van 12 juni 2023 (zie bijlage) is daarom aangekondigd dat deze opgave in beeld wordt gebracht.
- Vervolgens is op 18 oktober 2023 een motie ingediend door de leden Wuite (D66) en Van der Graaf (CU) (zie bijlage) waarin de regering wordt verzocht om de restauratieopgave vooruitlopend op de herziening van het financieringsstelsel en voor de Voorjaarsnota aan de Kamer te zenden. Deze motie is met 148 stemmen voor aangenomen.
- Het onderzoek naar de restauratieopgave wordt uitgevoerd door de bureaus Fenicks en Hylkema. In de begeleidingsgroep zitten ook vertegenwoordigers van de provincies, gemeenten, het NRF en de RCE. Het onderzoek bestaat uit 3 onderdelen:
  1. een kwantitatieve inschatting van de restauratieopgave in euro's en de resterende financieringsopgave bij een gelijkblijvende subsidiestroom;
  2. een evaluatie van de provinciale restauratieregelingen en
  3. een evaluatie van de incidentele rijkssubsidieregelingen van de afgelopen jaren.
- Gezien de motie Wuite en Van der Graaf is aan de bureaus gevraagd een tussenrapportage op te stellen over onderdeel 1 (zie bijgevoegd).
- Het volledige eindrapport, met ook onderdeel 2 en 3 zal tezamen met uw voor het zomerreces toegezegde tweede brief over de Verkenning naar het financieringsstelsel monumentenzorg aan de Kamer worden aangeboden.

Samenvatting tussenrapport

- Uit het onderzoek volgt dat de totale restauratieopgave bij niet-woonhuis rijksmonumenten ten minste 2,72 miljard bedraagt. Dit is het bedrag dat benodigd is om de restauratieachterstand tot 0% terug te brengen.
- Sinds de jaren '90 wordt gewerkt met een beleidsdoelstelling van maximaal 10% restauratieachterstand.
- Voor de niet-woonhuizen bedraagt het percentage rijksmonumenten in matige of slechte staat – en die dus zeer waarschijnlijk binnen tien jaar toe zijn aan restauratie – op dit moment 14,6%.
- Om de doelstelling van maximaal 10% restauratieachterstand bij niet-woonhuis rijksmonumenten binnen tien jaar te halen is volgens de tussenrapportage aanvullend € 770 miljoen nodig ten opzichte van de reeds via provinciale regelingen beschikbare middelen. Om het doel in 2040 te behalen is de aanvullende financieringsopgave voor de komende tien jaar € 367 miljoen euro.
- Deze bedragen moeten echt als ondergrens worden gezien omdat het voornamelijk is gebaseerd op de restauratieopgave die zichtbaar is aan de buitenzijde. Kosten voor interieurherstel en herstel van fundering en zijn in deze raming slechts ten dele meegenomen. Verder houdt de opgave geen rekening met lopende aanwijzingsprogramma's, zoals het aan de Kamer aangekondigde aanwijzingsprogramma voor Post 65 erfgoed. Ook zitten materiaal- en personeelskosten al een tijd in de lift en ziet de raming alleen toe op restauratie. Kosten voor verduurzaming en toegankelijkheid vallen dus buiten de scope van het onderzoek.

Tot slot

- Welk deel van de financieringsopgave door eigenaren gedragen kan worden (leningen, eigen bijdrage), en welk deel door subsidie zal kunnen worden gedragen wordt nader onderzocht. In de slotrapportage zal hier meer inzicht in worden geboden. Duidelijk is al wel dat bepaalde typen eigenaren, zoals kerkbesturen, vrijwilligersorganisaties of boerderijen in agrarisch gebruik nu al grote moeite hebben om hun eigen bijdrage op te brengen.
- Op dit moment is er geen financiële dekking voor deze opgave op de OCW-begroting.
- Gezien de demissionaire status van het kabinet is de insteek van de Kamerbrief behoudend. U kondigt aan over de opgave met provincies en gemeenten in overleg te treden maar dat een besluit over eventuele aanvullende middelen aan een volgend kabinet is. Hierbij hoort ook de vraag of de doelstelling van 10% gehandhaafd moet blijven.
- Ook het Rijk zelf bezit rijksmonumenten. Deze monumenten zijn – in tegenstelling tot eerder gemeld - onderdeel van de in beeld gebrachte opgave. Echter, de fysieke staat van de monumenten in rijksbezit is over het algemeen goed. Er zijn, bijvoorbeeld via het Rijksvastgoedbedrijf, meerjarige onderhoudsplannen en budgetten die hiervoor zorgen. Ook de

Datum
4 maart 2024

rijksmonumenten van de Erfgoedwetmusea verkeren in goede staat. Voor het vastgoed van Defensie loopt een apart traject in het kader van het programma Ruimte voor Defensie. Die rijksmonumenten die bij Rijkswaterstaat in actief gebruik zijn verkeren eveneens in goede staat. Achterstanden zijn er bij een kleine groep monumenten die niet meer in actief gebruik zijn. Voor het overige deel van het rijksbezit (gevangenissen, COA) is de restauratieopgave niet exact in beeld. Desalniettemin is het beeld dat het aandeel "matig en "slecht" ook hier lager ligt dan 10%. Uitgangspunt is daarom dat rijksmonumenten in rijksbezit geen significant onderdeel uitmaken van de financieringsopgave om de achterstand terug te brengen tot 10%.

- Over de communicatie rondom de verzending aan de Kamer zal afstemming plaatsvinden met IPO.